

Petr Bogusch

Domečky pro včely a užitečný hmyz

Petr Bogusch

**Domečky
pro včely
a užitečný
hmyz**

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Petr Bogusch

Domečky pro včely a užitečný hmyz

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 7288. publikaci

Odpovědná redaktorka Anita Ponešová

Sazba a grafická úprava Jakub Zyk

Obálka Jakub Zyk

Jazyková korektura Martina Mojzesová

Počet stran 96

První vydání, Praha 2019

Vytiskla Tiskárna v Ráji s.r.o.

© Grada Publishing, a.s., 2019

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2019

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-2945-4 (ePub)

ISBN 978-80-271-2944-7 (pdf)

ISBN 978-80-271-2510-4 (print)

Obsah

Úvod	7
------------	---

1. Včely a jejich příbuzní 10

Jak včely vypadají	14
Život včely	17
Význam včel a jejich příbuzných pro člověka	20

2. Včelí domečky čili hmyzí hotely 24

Typy včelích domků a kde je sehnat	27
Typy dutin ve včelích domečkách	32
Výroba včelího domku	37
Umístění včelího domku a péče o něj	42
Pozorování hnízdicích druhů	44

3. Obyvatelé včelích domků 52

Samotářské včely	54
Kutilky	63
Vosy a hrabalky	70
Parazitické druhy ve včelích domcích	74
Další druhy hmyzu ve včelích domcích	78

4. Jak jinak včelám pomáhat 84

Zahrada pro včely	86
Krajina pro včely	89
Rejstřík	92
Literatura	96

Úvod

Včely patří mezi hmyz, který je úzce spjat s člověkem. Celosvětově nejpopulárnější druh, včela medonosná (*Apis mellifera*), je všeobecně známá jako oblíbený producent medu, vosku a dalších včelích produktů, ale i jako majitelka neoblíbeného žihadla. Kromě toho i laická veřejnost dobře ví, že je to jeden z nejvýznamnějších opylovačů vůbec. Bez ní by produkce mnoha kulturních plodin byla jen zlomkem reálné produkce v současnosti. Do povědomí se však v poslední době hodně dostávají i další druhy včel, které žijí většinou samotářsky, jsou menší a nenápadnější než včela medonosná. Řada těchto včelek je pro člověka přímo významná tím, že umí opylit plodiny, které včela medonosná, čmeláci a další opylovači opylit nedokážou, anebo právě těmito opylovačům „pomáhají“ při opylení některých dalších plodin. V posledních letech se množí vědecké studie, které přinášejí doslova alarmující zjištění – včely ubývají a hynou, a tak přicházíme o organismy pro člověka velmi důležité. Netýká se to jen včely medonosné a čmeláků, ale i dalších druhů včel, a není to jen problém Evropy, ale celého světa. Tento úbytek je reakcí na změny v přírodě a krajině, jejichž původcem a spoluviníkem je člověk: od znečištění polutanty či biocidy, přes likvidaci přirozených přírodních stanovišť, až po vlivy dopravy, urbanizace a zemědělství. Ruku v ruce s těmito bezesporu negativními vlivy jdou pak klimatické změny, které velkému množství druhů hmyzu včetně včel opravdu příliš nesvědčí. A tak nejen vědci, ale i zemědělci, sadaři a řada dalších lidí přemýšlí, jak včelám, a nejen jim, můžeme pomáhat. I drobná pomoc může být přitom významná a zachrání řadu jedinců a druhů. Kromě včel může pomoci i jiným, menším nebo větším, méně známým nebo známějším organismům.

Jednou z forem pomoci včelám je výroba hnízdních prostor. Včely jsou závislé především na dvou zdrojích – potravě a místu pro hnízdění. A místem pro hnízdění řady druhů včel může být právě tzv. hmyzí hotel nebo domeček pro včely. Tato velmi oblíbená pomůcka pro pomoc včelám, ale i pro přiblížení života včel laické veřejnosti a především dětem,

se stává velkým hitem i v naší zemi. Proto je škoda, že na rozdíl od jiných zemí (např. Německa, kde existuje řada publikací o hmyzích domečkách) v České republice dosud neexistuje kniha o včelích domečkách s návody a tipy, jak je vyrobit či jinak získat, jaké jsou typy těch komerčně využívaných i instalovaných na zahrádkách pro radost, a jaké druhy včel a jejich příbuzných v takových stavbách běžně či vzácněji hnízdí. Proto jsem se rozhodl tuto situaci změnit a takovou knihu napsat. Jako vědec, který studuje včely přes dvace let, jsem se snažil tuto knihu pojmut tak, aby obsahovala informace ze všech pohledů a obohatila nadšence, kteří si chtějí hmyzí domek postavit na zahradě, učitele, kteří plánují stavět včelí domek s žáky či studenty v prostorách školy, i zemědělce, ovocnáře či majitele firem, kteří hmyzí domek, respektive jeho obyvatele, využijí i ekonomicky. Můžu jen doufat, že se mi to povedlo.

Kniha by ale nevznikla bez pomoci řady lidí, kterým bych chtěl poděkovat. Terezie Kracíková vyzkoušela výrobu řady typů hmyzích domečků a jejich instalaci v zahradě, prezentovala domečky na workshopech pro veřejnost a akcích pro děti a studenty základních, středních i vysokých škol. V neposlední řadě vytvořila kreslený návod na výrobu menšího včelího domku a poskytla fotografie. Vašek Nýč mě přivedl na myšlenku tuto knihu napsat a poskytl první informace o druzích hnízdících ve včelím domku, který zkonstruoval na školním pozemku. David Číp a Filip Laštovic z organizace Jaro Jaroměř poskytli fotografie včelích domků, informace o jejich umístění, a dovolili mi být při tom, když se takový velký včelí domek vyráběl. Fotografové poskytli krásné fotografie druhů blanokřídlých s včelími domečky souvisejících. Je jich více a všem patří můj velký dík, speciálně bych chtěl poděkovat Janu Erhartovi, Pavlu Krásenskému a Michaelu Mikátovi. A moje dcery Deniska a Anetka mi pomohly vyrobit náš včelí domek, pravidelně jej se mnou opravují a pozorují hnízdící druhy, manželka Petra je mi oporou ve všech mých činnostech a aktivitách. Všem moc děkuji a tato kniha je především pro ně.

Ve Rzech 27. ledna 2019

Petr Bogusch

